

ÚTIJELENTÉS

Kiküldő szerv: Országos Széchényi Könyvtár
Főhatóság: Oktatási és Kulturális Minisztérium

Kiküldött:

Gazdag Tiborné

a Magyar ISSN Nemzeti Központ igazgatója

Országos Széchényi Könyvtár, Gyűjteményfejlesztési és Feldolgozási Igazgatóság, Kötelesspéldány Osztály

A kiküldetés helye:

Tunisz, Tunézia

A kiküldetés ideje:

2008. október 5-12.

Költségek:

Repülőjegy (Alitalia)	100 700,- HUF
Utazási biztosítás (OTP Garancia Biztosító Zrt.) [kiküldött költsége]	3 240,- HUF
Napidíj (7 napra): 40,- EUR/nap $\Rightarrow 7 \times 40 = 280,- EUR$	69 216,- HUF
Szállásköltség (7 éjszaka): 195,- TND/éjszaka $\Rightarrow 7 \times 195 = 1 365,- TND \Rightarrow 791,9 EUR$	195 758,- HUF

Szállás:

Hôtel la Maison Blanche

45 Avenue Mohamed V – Montplaisir 1002 Tunis, Tunisie

A kiküldetés célja: nemzetközi rendezvénye(ke)n való részvétel – időrendben a következők:

5th Meeting of the VIRTUA Client Users' Group = 16th Meeting of the OSIRIS Users' Group
A VIRTUA Kliens Felhasználói Kör 5. Ülése = az OSIRIS Felhasználói Kör 16. Ülése
2008. október 6-7.

3rd Meeting of the ISSN Manual Revision Working Group
Az ISSN Kézikönyv Revíziós Munkacsoportjának 3. Ülése
2008. október 8. (de.)

33rd Meeting of Directors of ISSN Centres
Az ISSN Központok Igazgatóinak 33. Ülése
2008. október 8 (du.)-10. (de.)

Seminar: „Management and Preservation of Digital Collections”
„Digitális gyűjtemények kezelése és megőrzése”
2008. október 10. (du.)

Helye:

La Bibliothèque nationale Tunisienne

Boulevard du 9 Avril 1938, Bab Menara, Tunis 1008

Rendező fél:

La Bibliothèque nationale Tunisienne

Boulevard du 9 Avril 1938, Bab Menara, Tunis 1008

Tel: +(71) 572 706, +(71) 572 074 ; fax: +(71) 572 887; e-posta: bibliotheque.nationale@email.ati.tn

Honlap: <http://www.bibliotheque.nat.tn>

A tárgyalás nyelve: angol

Résztevők:

- az ISSN Nemzetközi Központ részéről:

Françoise Pellé, igazgató*
Pierre Godefroy, projektvezető⁺
Alain Roucolle, a Bibliográfiai Osztály vezetője⁺*

- az ISSN hálózat alább felsorolt tagországáiból a nemzeti központok képviselői: (az ISSN hálózat 87 nemzeti központja közül **38 képviseltette magát)**

Algéria	Lettország ⁺
Amerikai Egyesült Államok*	Litvánia
Argentína ⁺	Magyarország ⁺ *
Belgium ⁺	Mali ⁺
Burkina Faso ⁺	Marokkó
Csehország ⁺	Mexikó
Chile ⁺	Nagy-Britannia
Finnország	Németország ⁺
Franciaország*	Nigéria
Gambia	Norvégia*
Ghána	Románia ⁺
Hollandia ⁺	Spanyolország ⁺
Horvátország*	Svájc
India ⁺	Svédország
Írország ⁺	Szerbia
Japán	Szlovákia ⁺
Korea	Szlovénia
Lengyelország*	Tunézia
Lesotho	Uganda

- megfigyelők, a következő szervezetek képviselésében:

ABES-SUDOC¹, Montpellier, Franciaország (Caroline Rogier)
SunCat/Edina, Edinburgh, Scotland, United Kingdom (Peter Burnhill)
IZUM², Maribor, Szlovénia (Denis Rakuša)

Az ISSN Központok Igazgatóinak Ülésén kívül a plusszal (+) jelölt résztvevők (illetve országok képviselői) részt vettek a VIRTUA Kliens Felhasználói Kör Ülésén is; a csillaggal (*) jelzett résztvevők pedig az *ISSN Kézikönyv* Revíziós Munkacsoportjának Ülésén is.

A résztvevők száma összesen **48** fő – a házigazdákon kívül (*egyes országokat több résztvevő képviselt*).

¹ ABES-SUDOC Agence bibliographique de l'enseignement supérieur - Système universitaire de documentation = Bibliographic Agency for Higher Education, the French Union Catalogue of University Libraries (a francia egyetemi könyvtárak központi katalógusait szervező felsőoktatási bibliográfiai ügynökség)

² IZUM Institut informacijskih znanosti = Institute of Information Science (Informatikai Intézet)

SZAKMAI BESZÁMOLÓ

A VIRTUA Kliens Felhasználói Kör 5. Ülése

Az ülés – és az azt követő felhasználói tréning – a Virtua program projektvezetője, Pierre Godefroy irányításával zajlott. Helyzetjelentése szerint a DOS-alapú OSIRIS programot már csak 4 központ használja, míg az online adatbevitelt biztosító Virtua klienst 18 nemzeti központ választotta, és számos további központ fontolóra vette az áttérést.

Az ülést megelőző hetekben került bevezetésre a Virtua **49.4-es verziója**, amelyet Magyar ISSN Nemzeti Központ is sikeresen installált. Az új verzió bevezetésére az ISSN-L kezelése miatt volt szükség. A 776-os mezők alapján a rendszer automatikusan kiegészíti mentéskor a vonatkozó rekordot a „kapcsoló” ISSN-nel. Az ISSN-L kereső-kifejezőként is alkalmazható és külön indexben böngészhető az új verzióban. A Virtua kliens kézikönyve hamarosan frissítésre kerül a változások beillesztésével.

A kliens jelenlegi és potenciális felhasználói választ kaptak felmerülő problémáikra, miközben saját tapasztalataikat megosztották egymással, pl. az installálás és a számítógépes környezettel való kompatibilitás kérdéseiben. Megtudtuk, hogy a Windows Vista programkörnyezetben való futtatás egyelőre problémás. Egyes központok a könyvtári rendszerrel való kapcsolódás lehetőségeit kutatják, mint pl. Szlovákia, ahol a könyvtári katalógus építése is hasonló (VTLS Virtua) rendszerben történik, vagy Hollandia, ahol automatizálni szeretnék a rekordok exportját mind az OCLC, mind a saját katalógusuk felé.

Az ISSN Kézikönyv Revíziós Munkacsoportjának 3. Ülése

Az ISSN kézikönyv revideált kiadását 2009 elején tervezi közzétenni az ISSN Nemzetközi Központ online formában. A mielőbbi elérésre a hálózat és a felhasználók tájékoztatása és továbbképzése miatt van szükség, mivel most jelennek meg először a rendszerben alkalmazott csereformátumoknak (ISSN-MARC, MARC 21, UNIMARC) megfelelő adattelem-leírások és a különféle hordozókon megjelent kiadásváltozatok összefogását szolgáló „kapcsoló”-ISSN („linking ISSN”), az ISSN-L ismertetése. Az ülés idejére a kézikönyv szövegének nagy része összeállt, de vannak még fontos, hiányzó vagy kiegészítésre szoruló részletek:

- az ISSN alkalmazási körének leírásából egyelőre hiányzik az **elektronikus integráló források** azon **kritériumainak meghatározása**, amelyek körében az ISSN rendszer felvállalja az azonosítás és adatbázisba szervezés feladatát – egy külön munkacsoport (Working Group on ISSNable Integrating E-Resources) tovább dolgozik a kritériumokon;
- a **fogalomtár** véglegesítése még folyamatban van;
- hiányzik a **reprodukción** és a **reprint** kiadásváltozat megkülönböztetésének leírása, illetve annak meghatározása, hogy honnan kezdődik a kiadásváltozat fogalma, amikor új leírás készül és új ISSN-re van szükség, különös tekintettel a digitalizált forrásokra – a meghatározás kidolgozására külön munkacsoport alakult, résztvevői: Lengyelország, Nagy-Britannia, Norvégia és USA;
- a **kötelező és opcionális adattelemek** listáját felül kell vizsgálni (ez az ülésen megtörtént);
- az adattelemek ismertetését illusztráló példákat helyenként még ki kell egészíteni.

Az egyik legfontosabb megtárgyalandó pont az ISBD Felülvizsgáló Csoport (ISBD Review Group) kérése volt, akik a szabályrendszerek harmonizálása okán (*ISBD Consolidated Edition*) azzal a kéréssel fordultak az ISSN hálózathoz, hogy változtassák meg a főcím leírásának egyik szabályát, mely szerint a **mozaikszó** és a **teljes forma** közül a folytatódó források esetében mindig a teljes formát kell választani. A befejezett bibliográfiai dokumentumok esetében ugyanis ilyen esetben a tipográfiai sajátosságoknak felel meg a főcím megválasztása. A munkacsoport azonban egyetértett abban, hogy a folytatódó dokumentumok terén a kivételes szabály megtartása indokolt az egységes címválasztás érdekében – a folyamatos dizájnváltozások okozta többszörös címváltozások/leírások elkerülése végett. A kérést ezért az ISSN Kézikönyv Revíziós Munkacsoport elutasító javaslatlétellel terjeszti az ISSN központok igazgatói elé.

Az ISBD Felülvizsgáló Csoport másik javaslata a **kínai, koreai és japán címeket** érinti, ahol a főcím jelentős változásának megítélésében az „első 5 szavas” szabálytól el kellene térni. A kérdés eldöntését a kézikönyv munkabizottsága a vonatkozó nemzeti központok illetékességébe sorolta, azok véleményét kikérve továbbítjuk a választ.

Más: ellentmond a jelenlegi magyar gyakorlatnak a munkacsoport egyik határozata, mely szerint az ISSN adattelem-készlet a főcím és szerzőségi közlés adatcsoportját tartalmazó **245-ös mezőben** az **&a** almezőn kívül csak az alárendelt cím és megjelölés közlésére szorítkozik – a **&b** (és a **&c**) almezők használatát elvetették a kollégák. Mivel azonban a Virtua program keretében lehetőség van ezen adatok (pl. egyéb címek) bevitelére, és a rendszer nem utasítja el a profilba nem tartozó almezőket, ezt a gyakorlatot egyelőre fenntartjuk – a helyi katalógizáló kollégák informálása érdekében.

Az ISSN Központok Igazgatóinak 33. Ülése

Az ülés egyik központi témája az *ISSN-L használata* volt, valamint a vonatkozó segédletek kidolgozásának szükségességének és megosztása egymás között. Az ISSN Nemzetközi Központ egy hivatalos útmutató dokumentum elkészítését tervezi, amelyet a hálózati központok számára elérhetővé tesz. A használatban tisztázódott, hogy az ISSN-L változatlanul marad egy kiadványcsaládon belül, melynek tagjait a 776-os mező köti össze akkor is, ha közben az egyes tételek címe megváltozik – feltéve, hogy a címváltozások különböző időpontokban történnek. Az ISSN-L csak akkor változik, ha különféle hordozón megjelenő kiadványváltozatok címváltozása együtt zajlik. Az ISSN-L-nek mind visszamenőleges, mind az adatbevitellel együtt történő hozzárendelése a rekordokhoz, illetve az egyedi ISSN azonosítókhoz automatikusan történik – azonban egyes központok számára vagy meghatározott esetekben (pl. egyes kiadók kérésére) nyitva áll a lehetőség a saját adatbevitel felvállalására. Ugyanakkor, az ISSN (és egyúttal ISSN-L) visszavonásának/törlésének műveletének ellenőrzési szintje mostantól szigorodott: a program mindaddig védi a számot a törléstől, amíg az bármely irányú rekordkapcsolatban vagy „kapcsoló” ISSN-ként (ISSN-L-ként) szerepel az adatbázisban. Hozzávetőleg mintegy 50 ezer ISSN-L családdal számolhatunk az ISSN Regiszterben.

A „kapcsoló” ISSN-ek generálása az adatbázisban szükségessé tette az *ISSN honlap és a portál felújítását* is, mivel a régi nem lett volna képes kezelni a megfeleltetési táblákat. A felújított ISSN honlap egy biztonságos, jelszóval védett, közösségi kommunikációs webhelyet is nyújt a hálózat tagjai számára, ahol a dokumentáció elérésén túl a tagok különféle fórum-témákban is információt cserélhetnek, és megoszthatják egymással publikációikat. Az egyes munkacsoportok számára elkülönített fórumok csak a csoport tagjai számára hozzáférhetők. Az ISSN Nemzetközi Központ hivatalos anyagait ezután csak külön kérésre terjeszti postai úton – elérésük a közösségi tárhelyen biztosított (jelen ülés anyagainak többsége sem került már szétküldésre papírhordozón).

Az *ISSN Regiszter* tartalmi lefedettségének javítása kapcsán külön hangsúlyt kapott az *ABES kéréseinek* kezelése a hálózati központokban. Egyrészt, némelyik központhoz nagy mennyiségű kérés érkezik, másrészt az ABES-nek is gondot okoz a kéréslapok és a hozzájuk fűzött háttérinformáció összeállítása. Ezért a jövőben a távoli hozzáférésű forrásokra vonatkozó ISSN kérésekhez nem csatolnak kiegészítő dokumentációt – és azokat a kéréseket sem szerelik fel a forrásoldalak másolatával, amelyek valamely nemzeti bibliográfiában közölt (ISSN nélküli) rekordhoz köthetők. Új munkacsoport alakult egy kölcsönösen megfelelő, egyeztetett munkafolyamat követelményeinek kidolgozására az ABES-kérések számára Franciaország, Hollandia, Spanyolország, az USA és a SunCat/Edina projekt vezetője, Peter Burnhill részvételével – az eredmény a jövő évi ülésen kerül előterjesztésre.

Továbbra is várja a nemzetközi adatbázis a régi ISSN számtartományokban szereplő, és még mindig *bejelentetlen ISSN* azonosítószámok regisztrálásának pótlását. Sajnos Magyarországnak eddig csak egyetlen régi számblokkját sikerült teljesen lezárni/lejelenteni – 13 további számblokkunk vár lezárásra. Az adatbázis rekordkategóriát jelző címkéje ezekben az esetekben is „szabad” (*free*), mint a még kiadatlan számoknál, ami félrevezető. Átnevezési javaslat: *unreported/free*, azaz „bejelentetlen/szabad”.

Az online folytatódó források számbavétele továbbra is kiemelt fontosságú téma. Az ISSN Nemzetközi Központ vállalta, hogy kigyűjti a *referált online tudományos folyóiratokat* és szétküldi a megfelelő hálózati központokhoz – ezek feldolgozása elsődleges. (Nem valószínű, hogy elmaradásunk lenne.) A témához kapcsolódik a *távoli hozzáférésű integráló források ISSN-nel azonosítandó körének meghatározása*. A vélemények ebben a problémakörben még mindig elég szerteágazók. Többen szívesen látnák az ISSN célszerű (rendeltetésszerű) használatának figyelembe vételét, azaz olyan e-források feldolgozását, amelyek előfizetési rendszerekben, elektronikus könyvtári gyűjteményekben szerepelnek, vagy hivatkozások, open-URL kapcsolatok részei. A formai elvárások között említésre került a szerzőségi közlés és az impresszumatatok feltüntetése, továbbá az intézményi háttértámogatás és a felelős kiadó/szerkesztőség hitelességének igénye.

Az ISSN Nemzetközi Központ *Szolgáltatási szabvány (Standard of services)* tervezetét terjesztette elő a hálózati igazgatóknak megvitatásra, amely rögzíteni kívánja a központok által nyújtandó minimális szolgáltatás szintjét. A dokumentum az ISSN kérések válaszadási határidejét a kézhez vételtől számított 10 munkanapban határozza meg, hatékony és udvarias kiszolgálást, pontos tájékoztatást kíván meg telefonon, faxon és elektronikus postán, hasznos, gyakorlati információk közlését várja el az intézmény honlapján (félfogadási idő, fax-/telefonszámok, e-posta címek, ISSN kérés menete stb.). A panaszok kivizsgálására egyértelmű és hatékony eljárás működtetése szükséges. A szöveg véglegesítése a következő ülésen várható.

Az igazgatók következő ülésére Pekingben kerül sor – ideje: 2009. szeptember 14-18.